

Amerikaanse critici hebben de hedendaagse dans verdeeld in 'goede' en 'slechte' dans, aldus Naomi M. Jackson.

Zij zetten zich vaak af tegen de Europese dans en beschouwen Europa als het kerkhof waar slechte Amerikaanse choreografen, William Forsythe bijvoorbeeld, eindigen.

De receptie van Jiri Kylian in Amerika

Het in elkaar stuiken van het onderscheid tussen kunst en natuur, mens en machine, mens en dier, man en vrouw, dat is de kracht van het postmoderne schrijven van mensen als Donna Haraway in haar intussen beruchte *Manifest voor cyborgs* of Deleuze en Guattari in *L'Anti-Oedipe*. De voorkeur voor multipliciteit, flux, mobiliteit, verschuivende standpunten en donquichotachtig, grotesk, ironisch commentaar. Ook dat is de kracht van vele postmoderne geschriften. De bevrijding van de wil van onderdrukkende instituten en praktijken. De aanvechting van de traditionele notie van het ego of het 'zelf' als een eengemaakt geheel en een oproep tot de-individualisering door vermenigvuldiging en dislocatie. Het combineren en recombineren van impulsen van energie. Een fascinatie met aanwezigheid en afwezigheid. Allemaal deel van een meerstemmig, inconsistent en poëtisch postmodernistisch discours.

Tegenstellingen en complexiteiten

Zo'n discours lijkt te resoneren in een deel van het werk van Jiri Kylian, de huidige regisseur van het Nederlandse Danstheater, wiens choreografie zich vooral sinds het einde van de jaren '80 aandient als een performante belichaming van sommige van bovenstaande problemen. In *Sarabande* bijvoorbeeld, een stuk uit 1990 met de vervormde muziek van Johann Sebastian Bach, is men geneigd om de mannen als deels dier, mens en machine te beschouwen, omdat hun slagen, hun gebrom en gegil elektronisch versterkt worden terwijl ze vliegen, gebaren en arabesken maken met een mechanische precisie. Bachs muziek en de exuberante rococokleren kunnen zo wijzen op duale koloniale/vrouwelijke aanwezigheden, die weer-

klinken tegen vreemd kwetsbare en erotisch geladen mannen met hun blote torso's en samengetrokken, geëxposeerde bewegingen. Op een bepaald moment voert een zwarte man een traag draaiende solo uit die een gekolonialiseerde slaaf suggereert. Zwart en blank als metaforische raciale referenties worden belichaamd door de belichting, die ook verbergt en onthult, spelend met aan- en afwezigheden, een steeds veranderende visuele en auditieve stimulatie. Individuen bestaan en verdwijnen in relatie met elkaar, onderscheiden van, maar tegelijkertijd ook gedefinieerd door de groep. En er is een ironisch spel met het groteske in relatie tot wat gewoonlijk mooi wordt genoemd, wanneer de mannen hun lichamen vormen tot fantastisch mooie dansersposities, terwijl ze grijnzen en stompzinnig naar het publiek lachen. Kylian zegt in dit stuk verder te zoeken naar antwoorden op de basisvraag: 'Waarom?' Wanneer de mannen naar de wereld rondom hen wijzen, lijkt het antwoord te liggen binnen de hybride mogelijkheden van het altijd veranderende dierlijke/menselijke/technologische landschap zoals dat wordt getheoretiseerd door het postmoderne discours.

Conservatief modernisme

En toch wordt er door de Amerikaanse avant-gardecritici zelden of nooit zo over Kylians werk geschreven. Toegegeven, Kylian heeft in Amerika een grote aanhang en veel van zijn voorstellingen zitten vol met een groot en enthousiast publiek. Het grote publiek voelt misschien intuïtief aan hoezeer Kylians dansers de tegenstellingen en complexiteiten performen, en fragmentarische ritmes van het leven naar een digitale, postkoloniale tijd drijven. Aan de an-

dere kant zien vele Amerikaanse critici en academici zijn werk als ouderwets, zowel qua vorm als qua inhoud. Kylians oeuvre reproduceert volgens hen een conservatieve modernistische traditie die een abstracte portrettering van universele thema's van verlangen en dood verheerlijkt door de verborgen vermomming van vrouwenhaat en de respectloze toe-eigening van niet-westerse cultuur. Ik zal proberen aan te tonen hoe een bepaalde interpretatie van hedendaagse dans in Amerika Kylian een juiste plaats heeft ontkend in het huidige discours. Deze tekst wil een inleidende schets geven van Amerikaanse critici en theoretici als deel van een interpreterende gemeenschap, zoals blijkt uit hun geschriften over Kylian, en om na te gaan wat de mogelijke redenen zijn dat zijn choreografie altijd in een eng kader wordt gedrukt. De eerste kracht die deze interpretatieve gemeenschap vorm geeft is de theoretisering van postmoderne dans, die sinds de jaren '60 regelmatig in meer algemene teksten over dans opduikt. Deze teksten hebben de hedendaagse dans stilzwijgend volgens bepaalde regels in 'goed' en 'slecht' verdeeld. In het postmodernistische schema is een dansvoorstelling goed als ze aan één of meer van volgende vereisten voldoet: Amerikaans, origineel, puur, individualistisch, democratisch, egalitair, anti-virtuoos, ietwat rommelig of ruw, vooral cool en met een linkse boodschap. 'Slechte' hedendaagse choreografie wordt daarentegen geassocieerd met Europese dans, groepsmentaliteit, virtuositeit, lappendekens, extreme populariteit, bijzonder expressionistisch en ambigu qua betekenis. Deze karakterisering heeft de geldigheid ontkend van alternatieve interpretaties van Kylians werk. Die zouden kunnen